

Urszula Staškiewicz*

Kaitseliit – estońska organizacja cywilna działająca na rzecz obronności państwa i bezpieczeństwa ludności

[Kaitseliit – Estonian Civilian Organization Working for State Defence and Population Security]

Abstract

This publication is the result of research into the functioning of the Estonian Defense League – a volunteer organization operating under the Estonian Defense League Act. The research used qualitative methods-interviews with experts from academic centers (University of Tartu and Baltic Defence College) and with representatives of the Estonian Defense League (EDL). Non-reactive research – the content analysis method and the method of analyzing existing statistical data were also used.

The article includes characteristics of the organization, including its structure and assigned tasks for state defense and security, as well as the genesis of its establishment and the values that guide it.

Keywords: Kaitseliit, Estonia, national defense, national security.

Estońska Liga Obrony („Kaitseliit” – ang. Estonian Defence League [EDL]) jest ochotniczą, zorganizowaną militarnie – wyposażoną w broń i po przeszkoleniu wojskowym – organizacją obrony narodowej działającą przy Ministerstwie Obrony Narodowej. Ma osobowość prawną i wykonuje zadania przypisane jej na mocy ustawy o Estońskiej Lidze Obrony¹. Celem Kaitseliit jest zwiększenie gotowości narodu do obrony niepodległości i porządku konstytucyjnego Estonii, odwołujące się do chęci obrony ojczyzny przez jej obywateli i ich inicjatywy w takich działaniach. Jest organizacją nie tylko ochotniczą, ale również bezpartyjną – działalność polityczna partii politycznych i innych stowarzyszeń politycznych oraz ich przedstawicieli jest w niej zabroniona.

* **Urszula Staškiewicz** – dr nauk społecznych w dyscyplinie nauk o obronności, absolwentka socjologii (UW) i prawa, adiunkt EWSPA; ORCID: 0000-0001-8321-8088; email: ustaskiewicz@ewspa.edu.pl.

¹ The Estonian Defence League Act passed 28.02.2013 <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/521032014005/consolidate> [dostęp: 18.12.2023].

Niniejsza publikacja jest wynikiem badań przeprowadzonych w Estonii przez autorkę podczas odbywania stażu naukowego w Estonii („Scholarships for international students, researchers and academic staff”²). W badaniach korzystano z metod jakościowych – przeprowadzono wywiady z ekspertami z ośrodków naukowych (University of Tartu oraz Baltic Defence College) oraz z przedstawicielami Estońskiej Ligi Obrony. Korzystano także z badań niereaktywnych: zastosowano metodę analizy treści (analiza aktów prawnych regulujących zasady funkcjonowania EDL oraz analiza informacji zamieszczanych na oficjalnych stronach internetowych) oraz metodę analizy istniejących danych statystycznych (skorzystano z danych pochodzących ze statystyk udostępnianych przez EDL oraz przez Urząd Danych Statystycznych Estonii – Statistics Estonia)³.

Geneza EDL

Estonia jako niepodległe państwo została proklamowana 24 lutego 1918 roku. W tym samym roku powstała Liga Obrony. Była to organizacja samoobrony powstała z Organizacji Obrony Obywatelskiej⁴. W 1924 roku miał miejsce zamach stanu zorganizowany przez Komunistyczną Partię Estonii oraz bolszewików, opłacany i wspierany sprzętem (m.in. bronią i amunicją) przez Związek Radziecki; celem zamachu było obalenie rządu Republiki Estonii i ustanowienie w Estonii reżimu komunistycznego. W trakcie walk zginęło kilkudziesięciu cywilów i członków sił rządowych (współcześnie, dla upamiętnienia tamtych wydarzeń 1 grudnia został ustanowiony Dniem Bezpieczeństwa Wewnętrznego). Komunistyczny pucz, który miał wówczas miejsce, rozwiał wszelkie wątpliwości co do kwestii pilnego powołania Ligi Obrony. Rozpoczął się okres intensywnego rozwoju formacji powołanej na potrzeby realizacji zadań obrony narodowej. W 1927 roku utworzono Naiskodukaitse (ang. Women’s Home Defence; Kobieta Obrona Kraju) – organizację zajmującą się przygotowaniem obronnym kobiet. W kolejnym roku w skład Ligi Obrony włączono organizację harcerską Noored Kotkad (Young Eagles).

Rok 1927 przyniósł także zmianę w edukacji w zakresie strzelectwa. Prowadzenie ćwiczeń strzeleckich było do tej pory ograniczone ze względu na brak dostępnych strzelnic. Budowa nowych strzelnic opierała się na założeniu, że

² <https://harno.ee/en/scholarships-and-grants/scholarships-studying-and-working-estonia/scholarships-international> [dostęp: 05.04.2023].

³ Podział metod zaproponowany przez Earla Babbiego – zob. E. Babbie, *Badania społeczne w praktyce*, Warszawa, 2004.

⁴ Estonian Defence Forces. History. The period of national military units: 1917-1918; <https://mil.ee/en/defence-forces/history-of-the-defence-forces/> [dostęp: 10.11.2023].

dotarcie na strzelnicę nie powinno zająć członkowi Ligi Obrony więcej niż godzinę. Do 31 marca 1932 r. członkowie Ligi Obrony dysponowali 650 strzelnicami⁵.

W 1940 roku Estonia ponownie utraciła niepodległość, Liga Obrony została rozwiązana, a okupacja kraju trwała przez kolejne pół wieku, aż do upadku Związku Radzieckiego. Estońska Liga Obrony została ponownie powołana do życia w lutym 1990 roku, czyli 18 miesięcy przed proklamowaniem przez Estonię niepodległości, a 28 kwietnia 1992 roku Liga Obrony została włączona do Sił Obronnych jako organizacja obrony narodowej.

Struktura i zadania EDL

Kaitseliit jest prawnym następcą Ligi Obrony, organizacji powstałej 11 listopada 1918 roku (przekształconej z niemieckiej Bürgerwehry Omakaitse [Obywatelskiej Organizacji Obrony]), która w wojnie o niepodległość wykonywała zadania gwardii narodowej⁶.

Estońską Ligę Obrony tworzą jej członkowie. Uczestnictwo oparte jest na dobrowolności. Składa się z ochotników, wolontariuszy, którzy nie pobierają wynagrodzenia za swoją aktywność, a nawet są zobowiązani do zapłaty 1 EUR miesięcznie składki członkowskiej. Regulamin EDL przewiduje cztery rodzaje członkostwa:

1. Aktywny członek – musi być obywatelem Estonii.
2. Członek wspierający – może nim być każdy (w tym cudzoziemiec), kto chciałby wnieść swój wkład w EDL.
3. Członek honorowy – wybrany w uznaniu dotychczasowych działań i wkładu w funkcjonowanie EDL.
4. Członek młodzieżowy – osoby w wieku 7–18 lat.

Wraz z aneksją Krymu zmieniła się globalna dynamika bezpieczeństwa, w wyniku czego w Estonii znacząco wzrosła rekrutacja do EDL⁷. Obecnie do EDL należy około 1% Estończyków. Liczba członków EDL z podziałem na rodzaje formacji na koniec 2019 roku:

⁵ The Estonian Defence League between two wars, <https://www.kaitseliit.ee/en/between-two-wars> [dostęp: 11.11.2023].

⁶ Estonian Defence League, https://military-history.fandom.com/wiki/Estonian_Defence_League [dostęp: 09.11.2023].

⁷ Estonian Defence League – The Kaitseliit – Strong In Defence, Story by SHAPE Public Affairs Office, <https://shape.nato.int/news-archive/2019/estonian-defence-league-the-kaitseliit-strong-in-defence-> [dostęp: 24.10.2023].

Tab.

Nazwa formacji	Liczba członków
Kaitseliit (EDL)	14 919
Naiskodukaitse (Womens Def. Org.)	2 681
Noored Kotkad (Young Eagles)	3 671
Kodutütred (Home Daughters)	4 050
SUMA:	25 321

Źródło: Estonian Defence League⁸.

Estońska Liga Obrony to cztery główne formacje:

1. Kaitseliit (EDL),
2. Naiskodukaitse (Womens Def. Org.),
3. Noored Kotkad (Young Eagles),
4. Kodutütred (Home Daughters).

Każda z powyższych formacji przewidziana jest dla innego typu członka, w zależności od wieku, płci, możliwości oraz zainteresowań. Zostały one stworzone w taki sposób, aby każdy obywatel mógł wstąpić w szeregi EDL zgodnie ze swoimi predyspozycjami. I dlatego jeśli ktoś np. nie czuje się dobrze w mocno zmilitaryzowanych formacjach, może wspierać system obronny Estonii w formacjach EDL nastawionych na sport i aktywizację społeczną, a tym samym działać na rzecz swojego kraju, nie zmuszając się do udziału w operacjach obronnych.

Kaitseliit to główna formacja EDL. Ma najwięcej członków i jest najbardziej zmilitaryzowana. Powstała jako pierwsza i często utożsamiana jest z Estońską Ligą Obrony jako całością. Składa się z jednostek męskich i żeńskich, jednak jest to podział na czas pokoju. W czasie wojny zanika część różnic pomiędzy jednostkami męskimi i żeńskimi. Wszystkie są wtedy w dyspozycji dowódcy i przypisane do zadań – niezależnie od płci, zależnie zaś od umiejętności i predyspozycji.

Naiskodukaitse (Women`s Voluntary Defence Organization) to organizacja skierowana głównie do kobiet, ale mężczyźni również mogą być jej członkami. Każdy członek przechodzi szkolenie wstępne (obejmujące wprowadzenie organizacyjne, szkolenie medyczne, zagadnienia zdobywania wyżywienia w terenie oraz podstawowe szkolenie wojskowe), a następnie wybiera dodatkowe kursy w zależności od wybranej specjalizacji: może uprawiać sport, brać udział w działaniach wojskowych albo w wydarzeniach społecznych. Szkolenie i działalność organizacyjna członkiń ma na celu wsparcie działań Kaitseliit oraz sprawienie, by każda członkini mo-

⁸ Dane uzyskano mailowo od przedstawicieli EDL.

gła odegrać rolę w rozwoju obrony narodowej i ogólnej poprawie kondycji obronnej społeczeństwa.

Zadania Naiskodukaitse:

1. Wspieranie EDL w obronie niepodległości Estonii i jej porządku konstytucyjnego.
2. Szerzenie poglądów patriotycznych i pogłębianie uczuć narodowych wśród Estończyków, w tym zwiększanie wśród obywateli chęci do aktywnej obrony ojczyzny.
3. Szkolenie członków w zakresie ich specjalizacji i rozwijanie ich zdolności do radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych.
4. Zwiększenie aktywności kobiet i docenienie ich roli w społeczeństwie.
5. Oferowanie swoim członkom i innym osobom możliwości szkoleń w celu zwiększenia codziennego bezpieczeństwa ludzi i docenienia przyjaznego dla środowiska stylu życia.

Noored Kotkad (Young Eagles) oraz Kodutütred (Home Daughters) to formacje przeznaczone dla osób w wieku 7–18 lat. Ich działania koncentrują się na sześciu obszarach. Są to: umiejętności orientacji i przetrwania z dala od cywilizacji (udział w grach terenowych, rajdach, biegach na orientację, grach zespołowych, zdobywanie żywności w lesie), aktywność sportowa, obrona narodowa, bezpieczeństwo (szczególnie dotyczące życia codziennego), edukacja historyczna oraz edukacja patriotyczno-obywatelska. Organizowane dla tej grupy zajęcia to głównie wędrowki przyrodniczo-proekologiczne, obozy sportowe z elementami survivalu i konkursy wiedzy. Uczą się także alfabetu fonetycznego NATO, korzystania z różnego rodzaju urządzeń komunikacyjnych i podstaw strzelectwa. Strzelectwo dozwolone jest dla członków od 12. roku życia, ale nie jest ono obowiązkowe, a ćwiczenia odbywają się tylko na strzelnicach sportowych i z użyciem broni sportowej. Osoby powyżej 16. roku życia, które przeszły szkolenie z bronią sportową, mogą dostać zgodę na udział w szkoleniu organizowanym w innym miejscu i przy użyciu innej broni, jednak takie przypadki są rozpatrywane indywidualnie. W skali całej Estonii więcej dziewcząt niż chłopców należy do tych formacji, ale w podziale na regiony wygląda to różnie. W regionie Tartu jest tyle samo dziewcząt i chłopców, tj. po 300 w każdej z formacji.

EDL składa się z 15 dystryktów podzielonych na cztery regiony (Północno-Wschodni, Północny, Południowy i Zachodni). Każdy region ma swój sztab dowódczy (HQ): Północno-Wschodni w mieście Viru, Północny w Tallinie, Południowy w Tartu, a Zachodni w Pärnumaa. EDL ma także specjalną jednostkę – przygotowaną do przeciwdziałania cyberatakami – oraz swoją uczelnię.

Każdy z dystryktów, w zależności od sytuacji w kwestii bezpieczeństwa oraz konkretnych potrzeb, ma wyznaczone indywidualne zadania. Różnią się one w zależności od tego, czy EDL funkcjonuje w okresie pokoju, czy też podczas kryzysu (wojny). Na czas COMBAT/WAR TIME struktura i zadania są bowiem

inne niż na PEACE TIME. Dla przykładu dystrykt Sakala (w regionie Południowym) ma następujące zadania:

1. W czasie pokoju: wspieranie policji i służb ratunkowych (operacje policyjne, walka z pożarami, poszukiwanie zaginionych osób itp.),
2. Zabezpieczenie miejscowej ludności i terytorium w czasie kryzysu (wojny):
 - a) formowanie jednostek,
 - b) zabezpieczanie obiektów,
 - c) kontrolowanie pojazdów (VCP/Transport Control Patrol).
3. Prowadzenie operacji obronnych w czasie kryzysu (wojny) – we współpracy z Estońskimi Siłami Obrony.

Zadania wyznaczane są również w zależności od formacji. Organizacja kobieca otrzymuje te związane z ewakuacją ludności cywilnej, aprowizacją oraz współpracą cywilno-wojskową, Kaitseliit odpowiada natomiast za formowanie grup bojowych. Jednak należy mieć na uwadze, że podczas przeformowania na działanie WAR TIME zmienia się struktura podziału, na przykład można otrzymać przeniesienie do działu Cyberbezpieczeństwa EDL – niezależnie od tego, czy jest się członkiem Kaitseliit, czy Naiskodukaitse.

Lista zadań, które system obronny Estonii przypisuje EDL, jest długa i zależna od formacji oraz sytuacji bezpieczeństwa (czas pokoju, czas kryzysu lub wojny).

Czas pokoju: szkolenia militarne i niemilitarne, budowanie „team spirit“, integracja, promowanie sportu i zdrowego trybu życia, edukacja historyczno-patriotyczna, wspieranie służb podczas akcji poszukiwawczych (zaginięni w lesie – co częste w Estonii, szczególnie w sezonie grzybobrań), treningi z przedstawicielami służb mundurowych (policja, straż pożarna).

Kryzys: wsparcie policji (m.in. wspólne patrole), kontrolowanie pojazdów (Transport Control Patrol – VCP), wspieranie akcji ratunkowych, informowanie o zagrożeniu (część ekspertów uważa, że nieefektywny system alarmowy, z jakim mamy do czynienia w Estonii, wymaga niezbędnego wsparcia EDL w zakresie informowania o zagrożeniach), pomoc humanitarna (dostarczanie żywności, wsparcie w takich sytuacjach, jak np. masowy napływ uchodźców).

Wojna: wsparcie logistyczne, wsparcie wojska w ramach obrony terytorialnej (które ma dać czas wojskom zawodowym na dotarcie do miejsca walk), ochrona cywilów do czasu przybycia sił obrony, walka niekonwencjonalna, cyberobrona.

Finansowanie

Podczas dorocznych treningów z rezerwistami członkowie EDL otrzymują 40 EUR dziennie żołądu (tyle samo, co żołnierze rezerwy biorący udział w szko-

leniu). Mogą otrzymać także zwrot kosztów dojazdu (do 44 EUR – dane za rok 2022). Posiłki oraz miejsca noclegowe (czasem jest to kampus EDL, czasem namiot w lesie) zapewniają organizatorzy szkolenia, a finansuje MON. W poprzednich latach była także możliwość otrzymania służbowych telefonów, ale ten wydatek ograniczono do minimum. Obecnie trwa dyskusja, czy należałoby wypłacać dodatkowe wynagrodzenia za udział w szkoleniu i czas na nie przeznaczony (część osób musi brać urlopy w pracy), jednak wciąż przeważają głosy, że członkostwo jest dobrowolne, a działalność opiera się na cechach wolontariatu.

Za wykonywanie bardziej odpowiedzialnych działań również nie wypłaca się wynagrodzenia. Liderzy grup dziecięcych czy młodzieżowych nieodpłatnie prowadzą (w każdy weekend lub co drugi) spotkania i treningi członków formacji. Wyjeżdżają także na letnie i zimowe obozy, gdzie na zasadzie wolontariatu są opiekunami – trenerami. W roku 2022 tylko jedna osoba w dystrykcie miała stały kontrakt (umowę o pracę) i pobierała pensję za pracę na rzecz grup dziecięco-młodzieżowych.

Należy jednak mieć na uwadze fakt, że brak stałej pensji dotyczy tylko członków wolontariuszy; inna jest zaś sytuacja członków będącymi równocześnie żołnierzami z służbie czynnej. Takie osoby otrzymują bowiem stałe wynagrodzenie, jednak nie jest ono *sensu stricto* za pracę w EDL, ale za pracę na rzecz MON, czyli za wykonywanie zadań przypisanych konkretnemu żołnierzowi zawodowemu.

Członkowie EDL, zgodnie z art. 54 ustawy o Estońskiej Lidze Obrony⁹, mogą również otrzymywać prezenty za swoją pracę. Jednak w praktyce są to drobne upominki przyznawane zwykle w okresie świątecznym (np. paczki bożonarodzeniowe), a ich wartość nie przekracza w większości przypadków 100 EUR.

Infrastruktura oraz sprzęt

Jako baza szkoleniowa oraz operacyjna dystrykty mają do dyspozycji odpowiednią infrastrukturę oraz sprzęt. Dla przykładu dystrykt Sakala dysponuje siedzibą oddaną do użytku w 2016 roku, w której skład wchodzi: biura dla stałych pracowników, trzy sale szkoleniowe (każda na 32 osoby), 4 mieszkania, strzelnica wewnętrzna (trzy linie, 50 metrów, do broni 9 mm), zbrojownia, kuchnia, siłownia oraz sauna. Dodatkowo do dyspozycji są dwie strzelnice zewnętrzne (jedna w odległości 20 kilometrów, a druga 50 km od siedziby dystryktu). Broń, na której trenują w dystrykcie Sakala, to m.in. pistolet HK USP 9 mm, szwedzki pistolet maszynowy 9×19 mm (Carl Gustaf M/45), granatnik

⁹ Ustawa o Estońskiej Lidze Obrony; <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/521032014005/consolide> [dostęp: 24.10.2023].

Carl-Gustaf M2 84 mm, karabin samopowtarzalny AK-4 7,62 mm i moździerz M252 Mortar 81 mm. Dystrykt ma ponadto swoje pojazdy, m.in.: MB GD 250, MB UNIMOG, DAF YAK 4440 i VOLVO 131.

Sprzęt do wykonywania przypisanych zadań obronnych EDL otrzymuje najczęściej od wojska, ale zdarzają się sytuacje, że dystrykty zakupują go bezpośrednio od dostawców za pieniądze otrzymane na swoje funkcjonowanie od MON; jednak jest to wtedy sprzęt dostępny dla osób cywilnych, gdyż asortyment oznaczony jako wojskowy (np broń automatyczna) może być jedynie przekazany od wojska, a EDL nie ma uprawnień do jego zakupu.

Szkolenia

Głównym celem członków EDL jest wzmocnienie – oparte na zasadach dobrowolności i własnej inicjatywy – gotowości narodu do obrony niepodległości Estonii i jej konstytucyjnego porządku. Dlatego do ich zadań należą szkolenia (militarne i niemilitarne), uczestniczenie w ceremoniach patriotyczno-historycznych oraz aktywność sportowa i integracja społeczna.

Członkowie EDL muszą uczestniczyć w ćwiczeniach co najmniej 48 godzin rocznie. Szkolenie organizowane jest zwykle w weekend, aby każdy mógł wziąć udział w zajęciach (członkowie EDL to cywile, zwykli obywatele, którzy na co dzień pracują w swoich zawodach). Raz w roku odbywają się także szkolenia z rezerwistami, które trwają od trzech do siedmiu dni. Udział w takim szkoleniu wlicza się do ogólnej puli liczby godzin szkolenia w danym roku.

Rezerwistów i członków EDL szkolą najczęściej żołnierze zawodowi w służbie czynnej, którzy nie są częścią EDL, jednak w wyjątkowych sytuacjach również członkowie EDL mogą prowadzić takie szkolenia (jeżeli tylko dysponują odpowiednim doświadczeniem i umiejętnościami).

Oprócz szkoleń z rezerwistami są także szkolenia ze służbami – takimi jak Policja, Służba Więzienna i Straż Pożarna. Są to szkolenia mające na celu zapoznanie się ze specyfiką służb, ich działaniem w sytuacjach kryzysowych, a także prowadzące do zacieśnienia współpracy, aby w razie potrzeby móc efektywnie współdziałać.

Organizowane są ponadto szkolenia z zagranicznymi służbami (np. z wojskami państw NATO) oraz z prywatnymi firmami szkoleniowymi, w których trenerami są osoby z dużym doświadczeniem czasu kryzysu lub wojny.

Tym, co napędza wszystkich uczestników, jest poczucie patriotyzmu, chęć bycia użytecznym dla społeczności i prowadzenia działań na rzecz zwiększenia poziomu przygotowania obronnego w społeczeństwie. Przez cały rok szkoleniowy ich gotowość jest regularnie sprawdzana, a wspomniane wyżej ćwiczenia dają możliwość oceny postępów.

Podsumowanie

Estońska Liga Obrony to organizacja, którą trudno porównać do którejkolwiek organizacji działającej w Polsce. Nie jest to bowiem organizacja wojskowa, lecz złożona z osób cywilnych. Nie jest to też organizacja pozarządowa, gdyż podlega estońskiemu Ministerstwu Obrony Narodowej, a jej rola i zadania są ściśle określone w ustawie, na mocy której funkcjonuje.

Kwestia bezpieczeństwa ludności i systemu obronnego Estonii nierozdzielnie łączy się właśnie z Kaitseliit. Większość zasłużonych oficerów rozpoczęła służbę w Estońskiej Lidze Obrony. To właśnie jej członkowie tworzyli w niepodległym kraju takie formacje, jak Policja, Służba Więzienna i Straż Graniczna. W przedwojennej Republice Estonii EDL odgrywała znaczącą rolę w szkoleniach wojskowych, edukacji w zakresie obrony narodowej, życiu społecznym i wydarzeniach sportowych. Nie na próżno mówi się, że Estońska Liga Obrony to gwarant estońskiej państwowości. Dziś EDL stanowi swego rodzaju obronę terytorialną, utrzymując system obronny w stałej gotowości i wspierając zarówno Siły Zbrojne, jak i ludność cywilną – tak samo intensywnie w czasie pokoju, kryzysu czy wojny.

Abstrakt

Niniejsza publikacja jest wynikiem badań funkcjonowania Estońskiej Ligii Obrony – ochotniczej organizacji działającej na podstawie ustawy o Estońskiej Lidze Obrony. W badaniach korzystano z metod jakościowych – przeprowadzono wywiady z ekspertami z ośrodków naukowych (University of Tartu oraz Baltic Defence College) oraz z przedstawicielami Estońskiej Ligii Obrony (EDL). Korzystano także z badań niereaktywnych – zastosowano metodę analizy treści oraz metodę analizy istniejących danych statystycznych.

Artykuł zawiera charakterystykę organizacji, w tym jej strukturę i przypisane zadania na rzecz obronności państwa i bezpieczeństwa ludności, a także genezę jej powstania oraz wartości, którymi się kieruje.

Słowa kluczowe: Kaitseliit, Estonia, obrona narodowa, bezpieczeństwo narodowe.

BIBLIOGRAFIA

Babbie E., Badania społeczne w praktyce, Warszawa, 2004.

Estonian Defence Forces. History. The period of national military units: 1917-1918, <https://mil.ee/en/defence-forces/history-of-the-defence-forces/>.

Estonian Defence League – The Kaitseliit – Strong In Defence, Story by SHAPE Public Affairs Office, <https://shape.nato.int/news-archive/2019/estonian-defence-league-the-kaitseliit-strong-in-defence>.

Estonian Defence League, https://military-history.fandom.com/wiki/Estonian_Defence_League.

<https://harno.ee/en/scholarships-and-grants/scholarships-studying-and-working-estonia/scholarships-international>.

<https://military-history.fandom.com>.

<https://shape.nato.int>.

<https://www.kaitseliit.ee>.

<https://www.riigiteataja.ee>.

The Estonian Defence League between two wars, <https://www.kaitseliit.ee/en/between-two-wars>.

Ustawa o Estońskiej Lidze Obrony / The Estonian Defence League Act Passed 28.02.2013; <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/521032014005/consolide>.